

รูปแบบการพัฒนาการบริหารสิ่งแวดล้อมตามหลักสัปปายธรรมที่ยั่งยืน
สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร*

A MODEL OF SUSTAINABLE ENVIRONMENTAL ADMINISTRATION DEVELOPMENT
BASED ON SAPPAYA DHAMMA PRIMARY SCHOOLS UNDER BANGKOK
METROPOLITAN ADMINISTRATION

¹พระมีศักดิ์ กุตตวโส (สุขประเสริฐ) Phra Meesak Guttavamsa (Sukprasert),

²บุญเชิด ขำนิสาตร์ Booncherd Chamnisast, ³สมศักดิ์ บุญปุ๋ Somsak Boonpoo

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: phrameesak3@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาการบริหารสิ่งแวดล้อมตามหลักสัปปายธรรมที่ยั่งยืน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี โดยมีขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารและครู 390 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบ ด้วยการสัมภาษณ์ข้อมูลสำคัญ 24 คน ด้วยแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และขั้นตอนที่ 3 เสนอรูปแบบ โดยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 9 รูป/คน ด้วยแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา สรุปผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาการบริหารสิ่งแวดล้อมตามหลักสัปปายธรรมที่ยั่งยืน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) วิธีดำเนินการ และ 4) กระบวนการดำเนินการ เป็นการบริหารสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประถมศึกษา ทั้ง 3 ด้าน (1) สภาพแวดล้อมทางสังคมภายในโรงเรียน การจัดสิ่งแวดล้อมที่เป็น วัตถุ อาคารสถานที่ และบริเวณสถานศึกษา (2) ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมภายในโรงเรียน การกำหนดนโยบาย การวางแผน การนิเทศการ ประเมินผล วัฒนธรรม ประเพณี กฎระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา (3) การจัดการเรียนการสอน เป็นการจัดการเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์กิจกรรมพัฒนาและการรายงานผลการดำเนินงาน เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานด้าน สิ่งแวดล้อม โดยมีการพัฒนาการบริหารสิ่งแวดล้อมตามหลักสัปปายธรรมที่ยั่งยืน อันเป็นสิ่งที่เหมาะสมที่เกื้อกูลช่วยสนับสนุนในการบริหารงานให้ได้ผลดี ได้แก่ (1) อาวาสสัปปายะ ที่อยู่เหมาะสม (2) โคจรสัปปายะ การเดินทางเหมาะสม (3) ภัสสสัปปายะ การพูดคุยเหมาะสม (4) บุคคลสัปปายะ บุคคลเหมาะสม (5) โภชนสัปปายะ อาหารเหมาะสม (6) อุตสัปปายะ อากาศเหมาะสม (7) อิริยาปถสัปปายะ อิริยาบถเหมาะสม

คำสำคัญ: รูปแบบ, การบริหารสิ่งแวดล้อม, หลักสัปปายธรรม, โรงเรียนประถมศึกษา

Abstract

The objective of this research paper was to propose a model of sustainable environmental administration development based on Sappaya Dhamma for primary schools under Bangkok Metropolitan Administration. Mixed methods research was conducted and three steps were designed. Step 1: Study of environmental management conditions in primary schools under Bangkok Metropolitan Administration. The questionnaire was used for collecting 390 administrators and teachers. Data were analyzed by descriptive statistics consisted of frequency, percentage, mean and standard deviation. Step 2: the model was developed by interviewing 24 key informants, and the data was analyzed by content analysis. Step 3: proposing a model by focus group discussion with 9 experts using focus group discussion guidelines, and data was analyzed by content analysis. The results of the research were found that 1) a model of sustainable environmental administration development based on Sappaya Dhamma for primary schools under Bangkok Metropolitan Administration consisted of 4 elements: 1) Principle, 2) Purpose, 3) Method of Action, and 4) Process. The environmental management in primary schools covered all 3 aspects which were (1) the social environment within the school that arranged the environment of material, buildings and educational institutions, (2) social environment within the school which were policies, planning, supervision, evaluation of culture, traditions, rules and regulations related to environment in educational institutions, and (3) teaching and learning management that was the management of learning, creativity, development activities and reporting of performance to support environmental performance by developing environmental management in accordance with sustainable Sappaya Dhamma which was suitable thing that supports helping the administration to be effective, including (1) suitable residences, (2) appropriate travel, (3) proper communication, (4) suitable person, (5) appropriate food, (6) appropriate weather, and (7) appropriate performance.

Keywords: Model, Environmental Administration, Sappayadhamma, Primary Schools

บทนำ

การบริหารสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษามีความสำคัญยิ่ง เนื่องจากมนุษย์และสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมามนุษย์ใช้สติปัญญาและความสามารถในการที่จะใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมและปรับปรุงสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับชีวิต เพราะการนำสิ่งแวดล้อมมาใช้โดยไม่รู้ไม่เข้าใจ ไม่อนุรักษ์ ประกอบกับการเพิ่มจำนวนประชากรอย่างรวดเร็วทำให้ความต้องการใช้ทรัพยากรมีมากขึ้นจึงทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ความสกปรก และมลภาวะต่างๆ กลายเป็นปัญหาใหญ่ที่นับวันจะเพิ่มทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ เหตุนั้น สถานศึกษาจึงประสบปัญหาสภาวะแวดล้อมดังกล่าว ส่วนหนึ่งมาจากจำนวนนักเรียนที่เพิ่มขึ้น ในระดับประเทศมีการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมนำเอา

ทรัพยากรธรรมชาติมาใช้อย่างมากจนทำให้ขาดความสมดุลทางธรรมชาติ ทำให้เกิดสภาวะสิ่งแวดล้อมเป็นพิษต่างๆ ขึ้น เช่น อากาศเสีย น้ำเสีย ป่าไม้ลดน้อยลง เป็นต้น เป็นที่ยอมรับกันว่า “มนุษย์” เป็นตัวการอันสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมอันเป็นพิษดังกล่าวจนส่งผลให้สิ่งแวดล้อมไม่สามารถปรับตัวได้ทันจึงทำให้เกิดการเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมและมลพิษต่างๆ ตามมา มนุษย์เป็นตัวการสำคัญที่สุดในการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมปัญหาเหล่านี้ในวันข้างหน้าจะทวีมากขึ้น หากไม่ร่วมมือกันและแก้ไขวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ประชาชนทุกคนตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของการอนุรักษ์และการพัฒนาสิ่งแวดล้อม คือ การให้การศึกษา โดยเริ่มจากเด็กในวัยเรียนจนถึงประชาชนทั่วไป (นงนภัส คู่ขวัญ เทียงกลม, 2551, หน้า 1)

ปัจจุบัน ปัญหาสิ่งแวดล้อมกำลังเป็นปัญหาที่กำลังทวีความรุนแรงขึ้นซึ่งจะต้องได้รับการแก้ไขและพัฒนาอย่างเร่งด่วน ในการแก้ไขและพัฒนาควรเป็นความรับผิดชอบของคนทุกคน สถานศึกษาเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีส่วนรับผิดชอบการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะสร้างและรักษาความคิดและนิสัยที่เป็นมิตรกับธรรมชาติ สถานศึกษาจะต้องจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อม เพื่อช่วยปรับและเปลี่ยนพฤติกรรมของเยาวชนให้เป็นพลังในการปกป้องรักษาสภาพแวดล้อมและอนุรักษ์พลังงานให้แก่มหาเมืองในปัจจุบันและอนาคต ลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะต้องสร้างสรรค์กระบวนการเรียนรู้ใหม่ที่จะนำไปสู่การอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมของเยาวชนและคนในสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ยิ่งถือได้ว่าเป็นกระบวนการที่คนใหม่ในการพัฒนา เพราะตั้งอยู่บนกระบวนการความคิดและการปฏิบัติที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนามีการคิดเรียนรู้และปฏิบัติร่วมกันอย่างจริงจัง อันเป็นผลการปฏิสัมพันธ์ซึ่งทุกฝ่ายจะต้องปฏิบัติบนรากฐานของความรักเมตตาและความจริงใจต่อกันอย่างจริงจังที่เรียกว่ากลยุธมิตร ดังนั้น วิธีการที่จะแก้ปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมได้ตรงจุดที่สุด คือ การแก้พฤติกรรมของมนุษย์ โดยการให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและปลูกจิตสำนึกให้เกิดความคิด ความรู้สึก และความห่วงใยสิ่งแวดล้อมอันจะทำให้เกิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างจริงจังและสามารถแก้ปัญหาได้ ทั้งจะส่งผลสะท้อนกลับมาปลูกฝังความรับผิดชอบที่จะหวงแหนและพิจารณากำหนดการใช้ทรัพยากรอย่างรู้ขอบเขต ตลอดจนปกป้องรักษาความสมดุลทางธรรมชาติได้ (ระพี สาคริก, 2552, หน้า 49)

สำหรับประเทศไทย ปัจจุบันกระแสของการพิทักษ์สิ่งแวดล้อมกำลังเป็นที่สนใจและให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากกิจกรรมใดๆ ก็ตาม ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนดำเนินการ หากจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจะถูกต่อต้านโดยองค์กร ชุมชน และประชาชนเสมออย่างไรก็ตามในส่วนของรัฐเองก็ได้ตระหนักถึงสภาพปัญหาเหล่านี้เป็นอย่างดี ดังจะเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติให้ความสำคัญต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในมาตรา 50 ระบุว่า บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งกระทำได้เว้นแต่การรักษาทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม (จันทราณี สงวนนาม, 2551, หน้า 4) ทั้งนี้ ในมาตรา 56 ได้กำหนดเพื่อให้ความคุ้มครองในเรื่องนี้ว่าสิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมทั้งกับรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษาและการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครองส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพสวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตนย่อมได้รับความคุ้มครอง และเพื่อให้การดำเนินงานด้านการจัดสิ่งแวดล้อมมีการนำไปสู่การปฏิบัติ ได้กำหนดบทบาทและหน้าที่ไว้ในมาตรา 79 ว่ารัฐต้องส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวนบำรุงรักษาใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล รวมทั้งมีส่วนร่วมในการส่งเสริมบำรุงรักษาและคุ้มครองคุณภาพ

สิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนายั่งยืน ตลอดจนควบคุมและกำหนดมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ และคุณภาพชีวิตประชาชน (ธเนศ ขำเกิด, 2551, หน้า 13) จากการที่ได้มีการกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ คือ ความตระหนักถึงปัญหาเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและปัญหาสิ่งแวดล้อม อันเป็นผลมาจากการพัฒนาในอดีตที่คำนึงถึงเฉพาะผลผลิตที่เพิ่มขึ้นแต่เพียงประการเดียว โดยมีได้พิจารณาถึงผลกระทบที่ตามมา ผลที่ได้รับจึงไม่ใช่สิ่งที่สังคมโดยรวมต้องการ เพราะการมีความเจริญทางเทคโนโลยีสูง มีผลผลิตทั้งในด้านคุณภาพและปริมาณมากเพียงใดก็ตาม แต่เมื่อประชาชนยังต้องประสบปัญหาความยากจนและมีความเหลื่อมล้ำในฐานะยากจนมีอาจใช้ผลผลิตนั้นได้เท่าเทียมกันประการหนึ่งกับการเกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ อันมีผลกระทบถึงชีวิตผู้คนอีกด้วยนั้นย่อมเท่ากับว่า เรากำลังสูญเสียไปทั้งคุณภาพของสภาพแวดล้อมและคุณภาพของชีวิต ดังนั้นไม่ว่าเทคโนโลยีจะประสบความสำเร็จในการสร้างสักเท่าใดก็ย่อมมิใช่สิ่งที่ถูกต้อง เพราะผู้คนมิได้มีสิทธิเท่ากันในโอกาสของการรับผลผลิตเพื่อส่งเสริมฐานะการดำรงชีวิต ขณะเดียวกันผู้ที่ยากจนกว่ายังต้องรับภาระจากปัญหาที่เกิดจากผลผลิตนั้นมากอีกด้วย

ปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมทั้งระยะสั้นและระยะยาว โดยให้การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนเพื่อให้เกิดความรู้ ความรับผิดชอบ ความรัก และความห่วงใยในสิ่งแวดล้อมจึงเน้นย้ำให้ทุกหน่วยงานทุกระดับในสังกัดให้ความสำคัญและถือเป็นนโยบายเร่งด่วนในเรื่องสิ่งแวดล้อม โดยให้ผู้บริหารทุกระดับรับนโยบายนำไปปฏิบัติให้เกิดผลอย่างจริงจัง กำหนดเป้าหมายตามนโยบายการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ ให้บุคลากรและนักเรียนได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ ความเข้าใจ มีจิตสำนึกพร้อมทั้งร่วมมือในการอนุรักษ์พัฒนาป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ การบริหารงานสิ่งแวดล้อมจึงควรมีหลักธรรมในการบริหารควบคู่กันไป ดังนั้น การบริหารงานสิ่งแวดล้อมจึงควรมีการบูรณาการหลักสัปปายธรรม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), 2551, หน้า 35) ที่จะทำให้เกิดความสะดวกสบายในการศึกษาเล่าเรียนและจะทำให้นักเรียนได้เรียนรู้แหล่งเรียนรู้ สิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกสถานศึกษาอย่างรอบด้าน โดยการกำหนดนโยบาย การวางแผน การควบคุม การแก้ไข และปรับปรุงสิ่งแวดล้อมต่างๆ ในสถานศึกษาให้อยู่ในสภาพที่ดีและถูกสุขลักษณะ

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการที่จะศึกษาเรื่องรูปแบบการพัฒนาการบริหารสิ่งแวดล้อมตามหลักสัปปายธรรมที่ยั่งยืน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นการพัฒนาการบริหารสิ่งแวดล้อมตามหลักสัปปายธรรม อันประกอบด้วยการบริหารจัดการ การจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และการจัดการเรียนการสอน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาการบริหารสิ่งแวดล้อมตามหลักสัปปายธรรมที่ยั่งยืน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methodology Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณกับการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร มีการดำเนินการดังนี้

1. การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยทำการศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และหลักการเกี่ยวกับการบริหารสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถาม และใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

2.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร และครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 50 เขต ประกอบด้วย 435 โรงเรียน แบ่งเป็น ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 1,015 คน และครู จำนวน 13,143 คน รวมทั้งสิ้น 14,158 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดจากตารางสำเร็จรูปของ Taro Yamane (อ้างใน ธาณินทร์ ศิลป์จารุ, 2552, หน้า 45) เป็นตารางที่ใช้หาขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อประมาณค่าสัดส่วนของประชากรและกำหนดให้สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากรเท่ากับ 0.5 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับค่าความเชื่อมั่น 95% ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 390 คน คือ ครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จากนั้นดำเนินการสุ่มตัวอย่างของแต่ละกลุ่มของประชากรตามจำนวนสัดส่วน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามปลายเปิดตามกรอบแนวคิด ซึ่งสังเคราะห์จากการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4. การหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) นำเครื่องมือซึ่งเป็นแบบสอบถามปลายเปิด เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาฯ ผู้มีประสบการณ์พิจารณาตรวจสอบประเด็นคำถาม เนื้อหาสาระ ให้มีความครอบคลุมสอดคล้องกับกรอบแนวคิด 2) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เพื่อตรวจสอบเนื้อหาและความสอดคล้องของข้อคำถามกับกรอบแนวคิด แล้ววิเคราะห์หาค่า IOC ซึ่งได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.7-1.00 ถือได้ว่าแบบสอบถามได้รับการยอมรับจากผู้เชี่ยวชาญ 3) นำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่านมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม แล้วนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างทดสอบในการวิจัย 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา หรือวิธีของ Cronbach ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .821 จากนั้นทำการปรับปรุงแบบสอบถามให้สมบูรณ์ก่อนนำไปแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล 1) ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามใช้ความถี่และร้อยละ 2) ระดับความคิดเห็นที่มีต่อสภาพการบริหารสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยใช้ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการพัฒนาการบริหารสิ่งแวดล้อมตามหลักสัปปายธรรมที่ยั่งยืน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยมีวิธีการเก็บข้อมูลการวิจัย ประกอบด้วย การวิเคราะห์เอกสารที่เป็นหนังสือ ตำรา งานเขียน บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการบริหารสิ่งแวดล้อมตามหลักสัปปายธรรมที่ยั่งยืน และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 24 คน ด้วยการเลือกเจาะจง ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 3 เสนอรูปแบบการพัฒนาการบริหารสิ่งแวดล้อมตามหลักสัปปายธรรมที่ยั่งยืน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สังกัดกรุงเทพมหานคร ด้วยการสนทนากลุ่ม เพื่อประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 9 รูป/คน ด้วยการเลือกเจาะจง ด้วยแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

รูปแบบการพัฒนาการบริหารสิ่งแวดล้อมตามหลักสัปปายธรรมที่ยั่งยืน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) ระบบการดำเนินการ 4) กระบวนการดำเนินการ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. หลักการ

1.1 การบริหารสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน เป็นการกำหนดนโยบาย การวางแผน การควบคุม การแก้ไข และปรับปรุงสิ่งแวดล้อมต่างๆ ในสถานศึกษา ให้อยู่ในสภาพที่ดีและถูกสุขลักษณะโดยใช้แนวทางการดำเนินงานตามโครงการ ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ 2) ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมภายในโรงเรียน 3) ด้านการจัดการเรียนการสอน

1.2 หลักสัปปายธรรมที่ยั่งยืน เป็นสิ่งที่เหมือนกัน สิ่งที่เกี่ยวข้อง ช่วยสนับสนุนในการบริหารงานให้ได้ผลดี ช่วยให้สมาธิตั้งมั่น ไม่เสื่อมถอย ประกอบด้วย มี 7 ประการ ได้แก่ 1) อาวาส สัปปายะ ที่อยู่เหมาะสม 2) โคจรสัปปายะ การเดินทางเหมาะสม 3) ภัสสสัปปายะ การพูดคุยเหมาะสม 4) บุคคลสัปปายะ บุคคลเหมาะสม 5) โภชนสัปปายะ อาหารเหมาะสม 6) อุตุสัปปายะ อากาศเหมาะสม 7) อิริยาปถสัปปายะ อิริยาปถเหมาะสม

2. จุดมุ่งหมาย

2.1 เพื่อให้สถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร ได้ดำเนินการบริหารสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน โดยใช้รูปแบบการพัฒนาการบริหารสิ่งแวดล้อมตามหลักสัปปายธรรมที่ยั่งยืน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

2.2 เพื่อให้ผู้บริหาร ครู บุคลากรในโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการบริหารสิ่งแวดล้อมตามหลักสัปปายธรรมที่ยั่งยืน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

2.3 เพื่อส่งเสริมให้ผู้บริหาร ครู บุคลากรในสถานศึกษา สามารถนำรูปแบบการพัฒนาการบริหารสิ่งแวดล้อมตามหลักสัปปายธรรมที่ยั่งยืน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

3. ระบบการดำเนินการ ประกอบด้วย 1) แต่งตั้งคณะกรรมการที่รับผิดชอบ 2) ประชุมชี้แจงคณะกรรมการบริหารสถานศึกษาในทิศทางนโยบายและมาตรการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการบริหารสิ่งแวดล้อมตามหลักสัปปายธรรมที่ยั่งยืน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร 3) คณะกรรมการบริหารนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการบริหารสิ่งแวดล้อมตามหลักสัปปายธรรมที่ยั่งยืน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร 4) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเห็นชอบ 5) ประชุมชี้แจงคณะครู กรรมการ และชุมชนเครือข่ายรับฟังความคิดเห็นและวางแผนดำเนินการร่วมกัน 6) ร่วมจัดการพัฒนาการบริหารสิ่งแวดล้อมตามแผนงานที่กำหนดร่วมกัน 7) ร่วมตรวจสอบงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ดำเนินการในการพัฒนาการบริหารสิ่งแวดล้อม อย่างเป็นระบบ สุจริต โปร่งใส ตรวจสอบได้ 8) ดำเนินการพัฒนาการบริหารสิ่งแวดล้อมในการสร้างรูปแบบการบริหารสิ่งแวดล้อมตามหลักสัปปายธรรมที่ยั่งยืน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยมีการประเมินผล สรุปรายงานผลการดำเนินการในภาพรวม และเผยแพร่ให้แก่มหาภาคส่วนต่อไป

4. กระบวนการดำเนินการ

กระบวนการดำเนินการรูปแบบการพัฒนาการบริหารสิ่งแวดล้อมตามหลักสัปปายธรรมที่ยั่งยืน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย

1) การบริหารสิ่งแวดล้อม 3 ด้าน 2) การบริหารสิ่งแวดล้อมตามหลักสัปปายธรรม 7 โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1 การบริหารสิ่งแวดล้อมตามหลักสัปปายธรรมที่ยั่งยืน 3 ด้าน

ด้านที่ 1 การบริหารสภาพแวดล้อมกายภาพภายในโรงเรียน ประกอบด้วย 1) มีอาคารเรียน อาคารประกอบและพื้นที่โรงเรียนสะอาดปลอดภัยด้วยความร่วมมือของทุกฝ่าย 2) มีปลูกไม้ร่มเงา ไม้ดอกไม้ประดับ ร่มรื่น สวยงาม 3) มีมาตรการ/แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดและปลอดภัย 4) มีการวางแผนและใช้ประโยชน์พื้นที่ในโรงเรียนอย่างคุ้มค่า 5) จัดให้มีน้ำดื่ม น้ำใช้ ที่สะอาดและเพียงพอ 6) มีการสนับสนุนช่วยเหลือด้านวัสดุอุปกรณ์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม 7) มีการบำบัดน้ำเสียและทางระบายน้ำที่ถูกสุขลักษณะ 8) มีมาตรการและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้พลังงานและทรัพยากรอย่างประหยัด 9) มีการจัดบรรยากาศห้องเรียนเอื้อต่อการเรียนรู้ 10) มีการจัดระบบการจัดการและป้องกันมลภาวะต่างๆ

ด้านที่ 2 การบริหารด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมภายในโรงเรียน ประกอบด้วย 1) มีการกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์และเป้าหมายในการบริหารสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน 2) มีการพิจารณาแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม 3) มีการประชุมปรึกษาหารือรับฟังความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรายเดือน 4) มีการสร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมต่อสังคมแก่ครูและนักเรียน 5) มีการนิเทศ /ติดตามประเมินผลการจัดสิ่งแวดล้อมในระหว่างดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง 6) มีการบริหารงานสิ่งแวดล้อมด้วยความเป็นธรรมรับฟังปัญหาของผู้ร่วมงานในสถานศึกษาด้วยความเต็มใจ 7) สนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรม แข่งขัน ประกวด เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม 8) มีกฎระเบียบในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน 9) มีการวางระบบ การปรับปรุง พัฒนาและบำรุงรักษาทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมอยู่เสมอ 10) มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับทักษะในการปฏิบัติและการดำรงชีวิตในด้านความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

ด้านที่ 3 การบริหารด้านสภาพแวดล้อมการเรียนการสอน ประกอบด้วย 1) มีการส่งเสริมพัฒนาครูให้มีความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาอย่างต่อเนื่อง 2) มีการส่งเสริมการศึกษาให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา 3) มีการมอบหมายฝ่ายวิชาการจัดการเรียนการสอนด้านสิ่งแวดล้อม โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เช่น โครงการ 4) มีการกำหนดให้ครูบูรณาการเนื้อหาวิชาสิ่งแวดล้อมกับกลุ่มการเรียนสาระอื่นๆ 5) มีการร่วมกับชุมชนจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน และรอบบริเวณโรงเรียนให้สามารถเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 6) สนับสนุนให้มีการผลิตและจัดทำ/จัดหาสื่อ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อใช้สอนนักเรียน 7) มีการนำผลของการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ไปใช้ในการ พัฒนาสถานศึกษาและเสนอผลงานให้ชุมชนทราบ 8) มีกิจกรรมการเรียนการสอนเรื่องขยะมูลฝอย วิธีการจัดการขยะมูลฝอย และพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยหลายรูปแบบ 9) มีการกระตุ้นให้ครูนำแผนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษาไปใช้สอนจริงด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย 10) มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนเรื่องสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับสภาพชุมชนและท้องถิ่น

4.2 การบริหารสิ่งแวดล้อมตามหลักสัปปายธรรม 7

1. อาวาสสัปปายะ ที่อยู่เหมาะสม (1) สถานที่จัดการเรียนรู้สบายด้วยสิ่งแวดล้อมที่ดี (2) สมความเป็นชุมชนกันมาอย่างตระหนักรู้ในความดีงาม (3) ที่อยู่ที่พักอาศัยและสถานที่ปฏิบัติ มี 2 อย่าง

ได้แก่ อากาศสัปปายะ คือ ที่อยู่ ที่พัก ที่อาศัยและสถานที่ที่ไม่เหมาะสมแก่การปฏิบัติและอवासสัปปายะ คือ ที่อยู่ ที่พักที่อาศัยและสถานที่ที่เหมาะสมแก่การปฏิบัติ (4) โรงเรียนมีสถานที่พักผ่อนที่พอเพียงแก่นักเรียนและผู้มาเยือน (5) โรงเรียนมีห้องสุขาสะอาดและเพียงพอต่อการบริการ (6) โรงเรียนมีสถานที่จอดรถเป็นเอกเทศปลอดภัยจากอันตรายจากต้นไม้และการเล่นกีฬาของนักเรียน (7) โรงเรียนให้ความสนใจดูแลเกี่ยวกับแสงสว่างในห้องเรียน (8) มีอาคารที่ตั้งเหมาะสมและเอื้อต่อการจัดการศึกษา (9) โรงเรียนมีประตูและรั้วที่แข็งแรงเพื่อความปลอดภัยของทรัพย์สินภายในโรงเรียน

2. โคจรสัปปายะ การเดินทางเหมาะสม (1) โคจรสัปปายะ ชุมชนที่เราอยู่นั้นเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่สืบทอดความเป็นอยู่ซึ่งกันและกันมาด้วยความเกื้อกูลด้วยดี (2) หมู่บ้านหรือท้องถิ่นที่หาอาหาร ที่เที่ยวไปเพื่อเข้าไปการเรียนการสอน มี 2 อย่าง ได้แก่ โคจรสัปปายะ คือ หมู่บ้านหรือท้องถิ่นที่ไม่เหมาะสมเพื่อเข้าไปบิณฑบาต และโคจรสัปปายะ คือ หมู่บ้านหรือท้องถิ่นที่เหมาะสม

3. ภัตตสัปปายะ การพูดคุยเหมาะสม (1) ธรรมสัปปายะ มีหลักสูตรและเนื้อหาการเรียนรู้ที่ตีงามสร้างเสริมวิถีชีวิตที่สุข สงบ สบายหมดทุกข์ (2) การพูดคุย หรือถ้อยคำ มี 2 อย่าง ได้แก่ ภัตตสัปปายะ คือ การพูดคุย หรือถ้อยคำที่ไม่เหมาะสมในระหว่างปฏิบัติและภัตตสัปปายะ คือ การพูดคุย หรือถ้อยคำที่เหมาะสม (3) โรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมภายในสถานศึกษา (4) ครูพูดให้กำลังใจเสริมแรงแก่นักเรียนที่สามารถปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ได้บรรลุเป้าหมาย (5) เปิดโอกาสให้นักเรียนได้จัดกิจกรรมรณรงค์และประชาสัมพันธ์เรื่องของสิ่งแวดล้อม

4. บุคคลสัปปายะ บุคคลเหมาะสม (1) บุคคลสัปปายะ อยู่ร่วมกับบุคคลที่ถึงธรรมผู้ก่อให้เกิดวิถีสันติแห่งการเรียนรู้และการจัดการชีวิตอย่างสงบงาม (2) บุคคลที่อยู่ร่วมกันหรือมีการสนทนาปราศรัยกัน มี 2 อย่าง ได้แก่ บุคคลสัปปายะ คือ บุคคลที่ไม่สมควรเข้าไปสนทนาปราศรัยในขณะที่กำลังปฏิบัติ และบุคคลสัปปายะ คือ บุคคลที่สมควรเข้าไปสนทนาปราศรัยในขณะที่กำลังปฏิบัติ โยคาวจรพึงเลือกคบบุคคลสัปปายะเพื่อความตั้งมั่นแห่งจิตของตนในขณะที่กำลังปฏิบัติ (3) โรงเรียนสนับสนุนส่งเสริมให้มีการจัดสวัสดิการต่างๆ ที่ให้แก่ครูและนักเรียนอยู่เสมอ (4) ครูให้ความดูแลและติดตามความก้าวหน้าในการเรียนของนักเรียนเป็นรายบุคคลอย่างใกล้ชิดโดยให้ความรักเมตตาและเอาใจใส่แก่นักเรียนอย่างทั่วถึง

5. โภชนสัปปายะ อาหารเหมาะสม (1) โรงเรียนให้ความสนใจติดตามดูแลเกี่ยวกับการให้บริการน้ำดื่มและน้ำใช้ให้สะอาดอยู่เสมอ (2) อาหารสัปปายะ มีอาหารทางกายภาพชีวภาพสบายพร้อมอุปกรณ์สร้างการเรียนรู้ที่ดีอาหารและเครื่องบริโภคในระหว่างกำลังปฏิบัติธรรม 2 อย่าง ได้แก่ โภชนสัปปายะ คือ อาหารและเครื่องบริโภคที่เป็นที่ไม่ถูกใจไม่พอใจ ไม่ถูกกับร่างกายไม่เกื้อกูลต่อสุขภาพ ฉะนั้น ไม่สมควรแก่การบริโภคของโยคาวจร (3) โภชนสัปปายะ คือ อาหารและเครื่องบริโภคที่ถูกใจพอใจ ถูกกับร่างกายเกื้อกูลต่อสุขภาพ ฉะนั้นไม่ยาก เป็นที่สมควรแก่การบริโภคของโยคาวจร เพราะมีส่วนช่วยส่งเสริมสนับสนุนหรือบั่นทอนสภาพจิตใจ (4) โรงอาหารมีความสะอาดถูกหลักอนามัยและได้รับการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ (5) โรงอาหารมีโต๊ะรับประทานอาหารที่พอเพียง (6) อาหารมีสด สะอาด ปลอดภัย ถูกตามหลักโภชนาการ (7) อาหารมีคุณค่าทางสารอาหารครบถ้วน ทั้ง 5 หมู่ และ (8) ภาชนะที่ใส่อาหารมีความสะอาดปลอดภัยตามหลักอนามัย

6. อุตุสัปปายะ อากาศเหมาะสม (1) อุตุสัปปายะ มีบรรยากาศและฤดูกาลในการเรียนรู้ที่สม่ำเสมอ โดยมีความเป็นกลาง และความพอเพียงเป็นแกนสัมผัสในใจที่สบาย (2) ดินฟ้าอากาศธรรมชาติแวดล้อม มี 2 อย่าง ได้แก่ อุตุสัปปายะ คือ สภาวะดินฟ้าอากาศธรรมชาติแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม เช่น หนาว

เกินไป ร้อนเกินไป เป็นต้น และอุณหภูมิภายใน คือ สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เช่น ไม่หนาวเกินไป ไม่ร้อนเกินไป เป็นต้น โยคาวจรพึงเลือกอยู่ในธรรมชาติดินฟ้าอากาศที่ทำให้จิตใจของตนแจ่มใส มั่นคงเอื้ออำนวยแก่การปฏิบัติธรรมของตน (3) โรงเรียนให้ความสนใจดูแลเกี่ยวกับแสงสว่างในห้องเรียน อยู่เสมอ (4) โรงเรียนมีอาคารที่ตั้งเหมาะสมและแข็งแรง ปลอดภัย โดยเอื้อต่อการจัดการศึกษา

7. อริยาบถสัปปายะ อริยาบถเหมาะสม (1) อริยาบถสัปปายะ มีกิจกรรมสร้างเสริมการเรียนรู้ที่ทำให้ตนเองและชุมชนเกิดความเคลื่อนไหว พัฒนาการเรียนรู้ เสริมสร้างพลังแห่งตนและชุมชน รวมทั้งขยายตัวสร้างเครือข่ายการเรียนรู้และการพัฒนาที่ดีงามจำเริญ (2) อาคารหรือการเคลื่อนไหวอยู่ในกิริยาท่าทางอย่างใดอย่างหนึ่ง มี 2 อย่าง ได้แก่ อริยาบถสัปปายะ คือ อาคารหรือการเคลื่อนไหวในกิริยาท่าทางที่ปฏิบัติแล้วไม่ถูกใจมีการเคลื่อนไหวที่ไม่พอดี และอริยาบถสัปปายะ คือ อาคารหรือการเคลื่อนไหวในกิริยาท่าทางที่ปฏิบัติแล้วถูกใจจนมีการเคลื่อนไหวที่พอดี

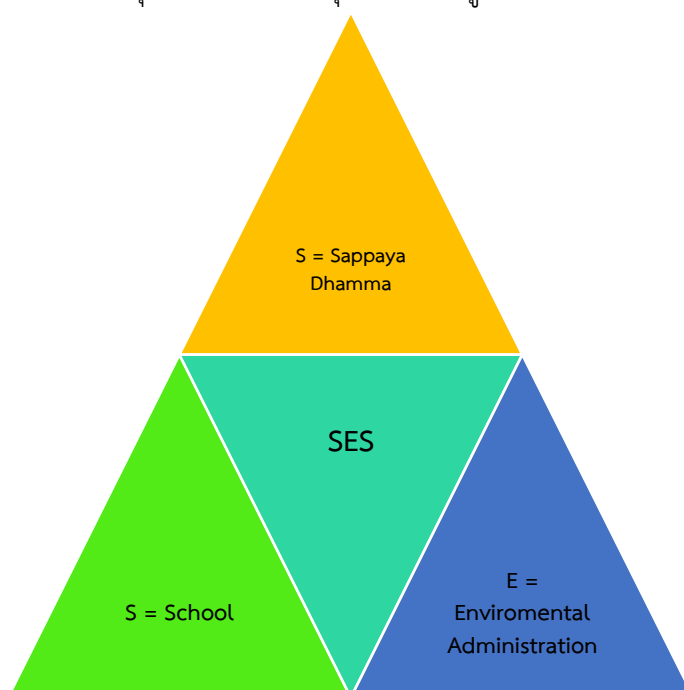
อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

รูปแบบการพัฒนาการบริหารสิ่งแวดล้อมตามหลักสัปปายธรรมที่ยั่งยืน สำหรับโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ (1) การบริหารสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน เป็นการกำหนดนโยบาย การวางแผน การควบคุม การแก้ไข และปรับปรุงสิ่งแวดล้อมต่างๆ ในสถานศึกษาให้อยู่ในสภาพที่ดีและถูกสุขลักษณะ (2) หลักสัปปายธรรมที่ยั่งยืน เป็นสิ่งที่เหมาะสมสิ่งที่เหมาะสมช่วยสนับสนุนในการบริหารงานให้ได้ผลดีช่วยให้สมาธิตั้งมั่นไม่เสื่อมถอย 2) จุดมุ่งหมาย (1) เพื่อให้สถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานครได้ดำเนินการบริหารสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน โดยใช้รูปแบบการพัฒนาการบริหารสิ่งแวดล้อมตามหลักสัปปายธรรมที่ยั่งยืน (2) เพื่อให้ผู้บริหาร ครู บุคลากรในโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการบริหารสิ่งแวดล้อม (3) เพื่อส่งเสริมให้ผู้บริหาร ครู บุคลากรในสถานศึกษา สามารถนำรูปแบบการพัฒนาการบริหารสิ่งแวดล้อมไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ 3) ระบบการดำเนินการ 4) กระบวนการดำเนินการ (1) การบริหารสิ่งแวดล้อม 3 ด้าน ด้านที่ 1 การบริหารสภาพแวดล้อมกายภาพภายในโรงเรียน ด้านที่ 2 การบริหารด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมภายในโรงเรียน ด้านที่ 3 การบริหารด้านสภาพแวดล้อมการเรียนการสอน และ (2) การบริหารสิ่งแวดล้อมตามหลักสัปปายธรรม 7 ประการ ได้แก่ อาวาสสัปปายะ โคจรสัปปายะ ภัสสสัปปายะ บุคคลสัปปายะ โภชนาสัปปายะ อุตุสัปปายะ และ อริยาบถสัปปายะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนินา พงษ์ (2558) ที่ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยการบริหารจัดการเพื่อให้สถานศึกษาวางแผนการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ โครงสร้าง และนำไปสู่การปฏิบัติจริง การจัดการเรียนรู้ เพื่อให้การดำเนินการหรือใช้วิธีการต่างๆ ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรการเรียน การสอนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาและเอื้อต่อการเรียนรู้และฝึกฝนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในชีวิตประจำวันอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุทธิพงศ์ นิพัทธนันท์ (2556) ที่สรุปผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมีปัจจัยสนับสนุนการเป็นโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน คือ กลไกสำคัญในขับเคลื่อนโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน การจัดการโรงเรียนแบบองค์รวม และการบูรณาการการพัฒนาที่ยั่งยืนในหลักสูตรสถานศึกษา

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยเป็นรูปแบบการพัฒนาการบริหารสิ่งแวดล้อมตามหลักสัปปายะธรรมที่ยั่งยืน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สรุปองค์ความรู้การวิจัยเป็น SES Model ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย มีอธิบายได้ดังนี้

รูปแบบการพัฒนาการบริหารสิ่งแวดล้อมตามหลักสัปปายะธรรมที่ยั่งยืน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร คือ SES Model เป็นหลักการสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

S = Sappaya Dhamma หลักสัปปายะธรรมที่ยั่งยืน เป็นสิ่งที่เหมาะสม สิ่งที่เหมาะสม ช่วยสนับสนุนในการบริหารงานให้ได้ผลดี ช่วยให้สมาธิตั้งมั่น ไม่เสื่อมถอย มี 7 ประการ ได้แก่ 1) อาวาสสัปปายะ ที่อยู่เหมาะสม 2) โคจรสัปปายะ การเดินทางเหมาะสม 3) ภัสสสัปปายะ การพูดคุยเหมาะสม 4) บุคคลสัปปายะ บุคคลเหมาะสม 5) โภชนสัปปายะ อาหารเหมาะสม 6) อุตุสัปปายะ อากาศเหมาะสม 7) อิริยาปถสัปปายะ อิริยาบถเหมาะสม

E = Enviromental Administration การบริหารสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน เป็นการกำหนดนโยบาย การวางแผน การควบคุม การแก้ไข และปรับปรุงสิ่งแวดล้อมต่างๆ ในสถานศึกษา ให้อยู่ในสภาพที่ดี และถูกสุขลักษณะโดยใช้แนวทางการดำเนินงานตามโครงการ ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ 2) ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมภายในโรงเรียน 3) ด้านการจัดการเรียนการสอน

S = School โรงเรียน สำหรับการพัฒนาการบริหารสิ่งแวดล้อมตามหลักสัปปายะธรรมที่ยั่งยืน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ควรความร่วมมือกันระหว่างผู้บริหาร ครู กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารควรมีแผนยุทธศาสตร์ ในการบริหารสิ่งแวดล้อมที่ชัดเจนและสามารถนำไปใช้ได้จริงควรมีความจริงจังในการวางแผนและการกำหนดทิศทางของการบริหารสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจน

1.2 ผู้บริหารควรมีระบบในการทำงานดีและมีคุณภาพหมายถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารสิ่งแวดล้อมที่ผ่านๆ มา ผู้บริหารควรเป็นนักบริหารที่มีการฝึกฝนพัฒนาเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารสิ่งแวดล้อมให้มีความเจริญก้าวหน้าอยู่เสมอ

1.3 สภาพแวดล้อมในการเรียนการสอนที่ดี ต้องได้รับการวางแผนการจัดการ สภาพแวดล้อมโดยผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมและนำมาปฏิบัติ มีการตรวจสอบจาก หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และกลับมาปรับปรุงอีกครั้ง ตามแนวปฏิบัติของ PDCA

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการบริหารสิ่งแวดล้อมตามหลักสัปปายธรรมที่ยั่งยืน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

2.2 ควรศึกษาการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอื่นๆ เช่น วุฒิชัยธรรม 4 สาราณียธรรม 6 อริยสัจ 4 เป็นต้น ที่มีความสามารถประยุกต์กับการพัฒนาการบริหารสิ่งแวดล้อม สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

เอกสารอ้างอิง

จันทรานี สงวนนาม. (2551). **ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: บิศพอัยท์.

ธเนศ ขำเกิด. (2551). **การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดีในองค์กร**. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2552). **การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: บิศจินเฮอร์แอนด์ดี.

นงนภัส คู่ขวัญ เที่ยงกมล. (2551). **สิ่งแวดล้อมและการพัฒนา เล่ม 1**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นินา พลเดช. (2558). **รูปแบบการบริหารสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**. ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2551). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพมหานคร: เอส. อาร์. พรินติ้งแมสโปรดักส์.

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ระพี สาคริก. (2552). **การศึกษากับการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร: วศิระ.

สุทธิพงศ์ นิพัทธนันท์. (2556). **แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามกรอบของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม**. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.